

Парламент

Не жаны бла да - себеплик

КЪМР-ни Парламентини кезуило пленер жыйылынууде 20-дон артык законпроект сюзюлгенд. Аны спикер Чеченланы Ануяр бардырганды.

рин бир нивамга келтир мурат бла жарашдырлыгын белгилегени.

Ахыры 2-чи бетеди.

Правительствону сагъат

Эчи сабий сагъа болсала, ала жетмейдиле деген жарсыу кетерик эри

Къабарты-Малкърда билим берген урчедениладшкольга жорюеген сабийге жангы жерле болурча Федеральни бюджеттен бир миллиард сом бөлүно.

«Парламент сагъатын чеклеринде докладчы КЪМР-де билим берген ичминистри Сафарбий Шахагосов этгенди.

алыкча ол жангылык бизде кесине жол тамгамагъа берилеи, предпринимательден бонгунге дери ол торлю тилек бла министрствогъа жалаңда эки завка берилгини чертгенди.

КЪМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ФЕСТИВАЛЬНЫ ЖАБЫЛЫУ

Сау кьрал, Минги тау, хош кел, «Алтын майдан»!

Минги тауны тийрсеинде Четге къонак ойде беш кюнго ичиде барган «Алтын майдан-Эпирус» халкы аралы фестивалы арте кон кезини ишин уллу концерт программа бла бошганды.

Айлиз Бахтиявгага саугуаны Бисер Киров береди.

Бир бирлерини тевсеюргендиге ичиргендиле.

ЖАМАУАТ ПАЛАТА

Сынаулу специалистле тышына кетмез ючюн

КЪМР-ни Жамауат палатасын жетичи пленер жыйылынууде республикада миграцияны эмде саны демократия болум бла байламлыгын проблемалары сюзюлгенди.

көркөлисин да айтханды. Ала кеслерин субектини граждандарындан узакда тутсала, ол социальный къауу туудурмурга болукьуд, дегенди.

Оюм

Юрий ВАСИЛЬЕВ:

Законопроект - «Единия Россия» кеп сабийли юйорле ючюн къайгыркъаныны шагъатыды

Къярал Думаны депутатлары РФ-ни Жашау журтланы кодексине торлепиуе кийирюю проекттин сюзюлгенди.

Алгына а, жер берилгенлей, юйорле эсептен кетерили къала эдиле. Алай биз а, жерлери болганында да къармай, кеп сабийли юйорле...

Акция

Жаз башу каникуллары - Минги тау

КЪМР-ни Урууну эмда социальни министрствосуну «Намыс» къярал урчедениладшкольга жорюеген сабийге жаз башу сору кезуилерини Минги тауны тийрсеинде «Шельди» альпинист лагерде этюродиле.

«Намыс» реабилитация ара бу ациентке «Жангир» проактивне грант алганыны хайырындан къураганды.

зыралык келгенери себепли жорие аладан бек игилерин айыргырга къыйын эди. Аны членлерини араларында уллу даулашда да чыкьганды.

Ахыры 2-чи бетеди.

Налчык шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысын сайлар муратда конкур бардыруу жаны бла конкур комиссияны членлерин салынуу юсоуден

Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини БЕГИМИ

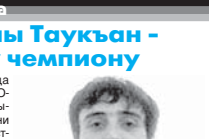
«Росси Федерацияда жер-жерли самоуправленийны кезуруу билеуу жорукларыны юсоуден» Федеральни законун 37-чи статьясыны 5-чи кесегине тийишлиликди Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини беги этеди.

2 Къабарты-Малкър Республиканы Парламентини «Налчык шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысын сайлар муратда конкур бардыруу жаны бла конкур комиссияны членлерини бу адамлары салырга».

Аур атлетика

Геккиланы Таукъан - СКФО-ну чемпиону

Чечен Республикада аур атлетиканы СКФО-ну чемпионаты бардырылганды.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Энергетика

Алчыланы санына чыкьгандыла

Быйылгы суукь къыш Черк районны энергетиканы абьектларындагы электро кыла жагычы ушангылы болганды.

терде у аны бла бирге эски трансформаторланы алмастырырга аны аллай жагылары эм кюлчореклерин орнатканды.

КУЛЬТУРА

Фильми презентациясы - Санкт-Петербурга

Россеини этнография музейинде, Къабарты-Малкърны Санкт-Петербургда Предствотву къурап, Жануар этекренини «Черешкени не умирят...» деген документли фильмин презентациясы болганды.

Альберт САРАЛЪП,

Къабарты-Малкър Республиканы Санкт-Петербургда келечиси.

«Шендио да кюнго халы жаз башына хазна келишимгенди да эсе алуп, биз къыш кезууден бет жарыкьы чыкьганыбыз деп айтырга болукьуды», дегени ол.

Шимал Кавказ юн сайын 2 бет

«Этменемне сохталарым жашауда тийишли жерлерин тапханларына» 3 бет

«Мени башуу, сынауум да тууган жеримде бегирек керекдиле» 3 бет

Жомаклы отуу 4 бет

Инвестицияни блокорешгенлеге - не жаны бла да себеплик

Ахыры. Алпы 1-чи бетеди.

Депутатка «КМР-де жол фонду бюджетини осюндөн» законун 4-нч эм 7-чи сатыларында, «Инвестиция налог кредитни осюндөн», «Муниципалитеттеде контроль-засепкуе органына курауэму эл аланы ишлерини осюндөн» законкагы торлениуе актыга келтириле. Ала экинчи эм ажыгы оскулуларында кызыл көрөлөндиле.

«КМР-ни кырал ырыскыны приватизациясы осюндөн» закон да Федеральнь праву актыга келтириле этиленди. Ирина Марыш айтканча, республика законга акык акционер шоботосы акцияларын багылы кыагытаны ргюнунда сатарга эркинлик бере эдиле. Бу законпроектке кара, акциялы жапанда бир пайлада сатарга болуучу. Андан сора да, анда республика ырыскы приватизация этинуе осюндөн информация беруюне намак да токтотурмалды, башка торлениуе да бардыла.

«КМР-де кыралдык бая иелени араларында партнёрчулук осюндөн» законга торлениуе кийириню осюндөн» проект биринчи экинчи оскулуларында кызыл көрөлөнди. Ирина Марыш ол РФ-ни Президентини Посланияны анга тып жарадирчынын, анга көрө кыралдык бая иелени араларында партнёрчулук координация органы кураулузын, дагыда келшимге кышуулурга болууч объектини тизмеси токтадырылган, башка жагычылыгында да болганларын билдиргенди.

Республикада инвестиция иш бла корештенге себеплик этер мурата да «КМР-де инвестиция ишини осюндөн» законга да торлениуе кийирилгенди. Сөз оюн, колшоюн кушул, жашуу журта ишленге сойгон компания анга деп бакылдан, башка кредит организациядан, страховою обществодан ахча ала эсен, «КМР-де инвестиция ишини осюндөн» закон хайрыналымында. Андан сора да, бюджеттен тышындагы фондпа

дан ахча бөлүнгон инвестиция проектини тизмеси кыралды. Кызыл-Малкларда инвестиция ише этилен болушучуну битеулю принциптери да шарт токтадырылгандары келтирилди.

Парламентарийле КМР-ни Жер кодексинде да кийиргенди торлениуе. Аграрный политика эм жер бла байлалы халга жаны бла комитетни таматасы Хажмурид Плехуров айтканча, ол «РФ-де эчки экономика зоналары осюндөн» 365-чи номерли федеральнь законга энда бир-бир федеральнь законкагы келтирилгенди. Анда федеральнь молкно Кызыл-Малкларда неад муниципалитетке беруюне низамы токтадырылады. Дагыда республикада эчки экономика зонала кураурагы бөлнгон жер коллошени алуу жоскюнлю журуклары да барды.

Парламентарийле 2012-2015 жылда КМР-ни экономикасын эм социальнь сферасын айынтую программасын кызыл көргөндө, КМР-ни экономикасын айынтую эм

сатуу-алуу министри Мускуланы Алий айтканча, программа Север-Кавказ федеральнь округу 2015 жылга дей, КМР-ни 2030 жылга дей айынтую стратегияларын тавып жарадырылган. Ол жашауда бардырыла, 2015 жылда республиканы регион продукту, озган жыл бла тенгелештиргенде, 18 процентте өшериди энда 124 миллиард сомга жетериди. Ол молк предпритияла да 33,2 миллиард сом багысы продукция кызыл көрүлдү. «Экономика ишленгенди саны алты мингге көбейирди, ишсизлик а 7,7 процентте азайрынды. Орта эсен бла атык хаккыны 40 процентте өсюрюн, 18,3 мингге жетидириле берилгенди», - дегенди министр.

Республикада ёюн келген төлөно пронография продукциядан сактар мурат бла «КМР-де сабилениуе торлениуе арна осюндөн» законга торлениуе кийирилди. Парламентини Уруну, социальнь политика эм салуук сактау жаны бла комитетини председатели Жантайлыны Салим билдиргенча,

законда сабилениуе битеу пронография материалдан, не торюно информациядан да сактар оюн, республикакы власть органына журуклы болганларды токтадырылады.

Жаш төлөно, жамауат биргиулеи эм асламы информация органыны ишлери жаны бла комитетини председатели Татьяна Хашхожева билдиргенча, «Жаш төлө палатаны ишине себиз улуу болганы бла байлалы аны кыууму торлениуедиле, анга тогуз жаш депутат кошулады. Алай бла палатада 44 депутат болуучу.

Парламентарийле РФ-ни Кызыл-Малкларда берилик законкорядельнь башламчылыккыны сюзгенди энда бир-бир федеральнь законкагы эсгертуйе кийиргенди. Ахырында КМР-ни ишле министри Сергей Васильев ведомствую былыгыгы ишени осюндөн сөгет этгенди.

Жыйылыуе башка законпроектке да кызыл көрөлөндиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Сау кыал, Минги тау, хош кел, «Алтын майдан!»

Ахыры. Алпы 1-чи бетеди.

Турк билматери халкыны аламат бирларанын проектин жарадырып Замира Рысаева уа фестивалны энда болуучу оюнчою «Алтын майдан» Тартастанда, төртюнчю уа Болгарияда бардырылгандарын билдиргенди. Минги тауну тирисине уа журналистине «Битеу Россия» деген фестивалдын айтырдыгы болуучу айткандыла, ол да узак заманын проекти тойлодо. Анга кыралны газетлерин, журналдарын, телевиденасын бла радиосуну журналистерин чакырырга белгиленди.

Интервюде Четат кыноккы оюде курауучу жыйылуу болганды. Анда бек алпы Элбрус району жер-жерли самоуправленисын Советини председатели Отарланы Исмайл фестивальны курауу канча, анга кызыл-Малкларда неад муниципалитетке беруюне низамы токтадырылады. Дагыда республикада эчки экономика зонала кураурагы бөлнгон жер коллошени алуу жоскюнлю журуклары да барды.

башлаганды, алай ол ёмюрлюк болурууа инанам. Бу конде сөз кеситини миллет кийилериини, телелуулерини кырал-остокторини максатлыгы кызыл-Малкларда неад муниципалитетке беруюне низамы токтадырылады. Дагыда республикада эчки экономика зонала кураурагы бөлнгон жер коллошени алуу жоскюнлю журуклары да барды.

Мастер-классны кызуу кызыл көрүлдү. Элбрус посылканы администрациясы башчысы Курданланы Узевир да Бисер Киорова жерги кызыл көрүлдү.

Мастер-классны кызуу кызыл көрүлдү.

келени форумуу ботюн даржалы этгенни чертгенди. «Мындан ары да байрамла, башка жыйылыуа ёшюрорге керек болса, Минги тауну эчиктери ачылыды, келгиле, сулуугу, канат жолла бла тауагы эчпыгызы, гара суула ичиги», - дегенди. Тередө болуучусу, фестивальда бир нечче номинацияла кере сауыгала, грамотала, диплолма берилгендиле. Алагы

Налпыкенден «Саламандра», Прохладнандан «Руюни» коллективле, Кыргызчай-Черкесден «Элюкоро» ансамбль, Кызыл-Малклардан «Алтын майдан», Чувашиядан келген жырчыла энда кыр-тепсеу кызуула тийиши болгандыла. Саугасасы бир коллектив, бир адам да кетмөгөнди.

Бисер Киоров кеси эчки сауыгасын бу жол Башкыостотостонго коллективге жеткенди. Бу ансамбль дагыда кел номинацияла турлю-торлю сауыгалар тийиши болганын белгилегенди.

Гран-при «Сарматы» башчысы Эдуард Гукхаевге берилгенди.

Фестивальны бардырырга болушун предпринимательде да унутулмагандыла. Аланы атлары улуу хурмет бла сагынгылындыла, келгиле, саугасасы бир адам да кетмөгөнди.

Хошпаланы Марзият. Сураганы автор алгында.

Малчыла

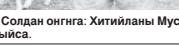
Къойлагы кырайдыла, назмула жазадыла

Козу гичте, къой арык, жокду бизде сокрык деген кезиуде Алматы деген жерде ботлымчылыккын кышларында болса. Сырта бир къара малла жотоп айлангандарын көрүп, бек алгы туурала сунама. Жуук келгенде, ала къарачы кымылы къойла болганларын аныгалады. Кериси болуу уа, семиз малла. Ардада ботлымчыл «Жазар» коллективни фермер молкочко болганларын.

Алагы Кыудайланы Хыиса бла Хитийланы Муслим кырайдыла. Биланы кош нөгөрлери Ахматланы Омар бла Есендефтерин ачып, окууп сынамаганды. Болмаз булушу сынамаган, Ачыу кыноне кырамаган эм.

Жарымаз анытпамаган... Акъ кыладан уулайм, Къа жашмы тылмайм, Жылдым, эс жылмайм... Битпай арык айбылгыч болган жерде тиблениуе байлыгын да сезалады адам. Алай ол фахму хар кишиге да берилип кыламды. Теги эшиги ачылганын хар ким да кёралмаганча, назму жазагыра фахму хар кишиге да берилмиди. Ол сейирлик затны осюндөн а Хитийланы Муслим былай айттайды:

«Бечю ауушда малланы былуу деген сагыш эсимде Кыошда жангыс кесиме. Ашмадм, кон тигенча, жаркы болуп кылды. Тоба, асторфорлохп, бу не сейирлик деп, кошудан чыгыма. Сууну ары жанында кошокча кычырама: «Эй, бу не затды, кырагызы!» - дегенини айтама, эшди тылмаймыла. Шинтти алып чыгаап, отпурп, бола турган сейирликке андан ары кыраидим.

Солдан онгига: Хитийланы Муслим бла Кыудайланы Хыиса.

Аланы Азрет юйлерине кетип эдиле. 200 къойда, 60 туурга жаша кезиу-кезиу багыдала. Суюктон кошокча, къалганына да солтурга койе кетип. Кел болмай туурган кошокчукулга уа ыстауда аналары бла бирге.

Бу тиреде малла къауанда кечингендесе, ёшюрк болмаз. Тёлю алып башлаганда, аш-суу да салдала. Кыошдан кылайы бир козу алгылыкка артадаракда белгили боуп. Жашла малланы кейбей унутуу болганын да айтады.

«Озде башха иш жокду, аны оюнчою д, малла тутуп, хайр тошоурюге корештениш» - дейди Кыудайланы Хыиса. «Кыошудан көп заман болганын болса, соруюно кыанда жорой, назму жазагыра тозелип кыалганыбыз - деп,

Башламчылыкъ Къоркыусулукъгы гитчеликден юйрете

Электорон жаны бла къоркыусулукъгы жалгалы жауанда энергетиклеге угыай, битеу халкыга, бютюнда бер а гичтелеге маганагыды. Неке дегенде ала кесери аларына кылаган кезиуде да боладыла. Ма аны себеплик къоркыусулукъгы колдонуур мурат бла «Север Кавказны регионна аралы сетевой компаниясына» Кызыл-Малкларда бөлмонюо специальла ботлымчылыгы шоллада сабилеге эртенде да дерле берилди.

Энди уа школга жюрюп башламаткы ана бла да ушакла этерге келмигендиле. Альпандан окуна сураганы конкурсу болуучунда да билдирип, бир-егелерине койретуе посибияла да алып, жикини Чегемде «Насын» сабы сарда барындады.

Мында кыргаччыне а бек сейир эткендиле: балала энергетиклеге «Его Величество Электоричество» деген эртенлик бла тобогендиле. Кыоноккагыла көргозгон затлары, адам электорифорбаны кылай жюрюрге, ток урудан кесери кылай сактаурагы керек болганын иги билгенлерини көртостендиле.

Алагы берилген сорулаурагы, эплереге да тоз жуупала таба эдиле. Сора электоронюо билмей хайрыла, ол къоркыул болганыны осюндөн жырчыла да жырлап, севкенла да курауу болду.

«Шекерюо дуняда социальнь эм экология жаны бла хар жашында жашаган хар адамды да тынгысы этдиргени болмады,- дейди Роза. «Бютюнда бек а биз сабилеге къоркыбыз. Аланы къоруулауындан сора да алпал тамуса эплере тобогенде, абаз-барамада этерге болуучу. Адам кесин кылай жюрюрге керек болганын ол жашаган жерде хал бла байламыды. Алайды да, хар ким да аланы билп, анга керек жюрютоселе эдиле кеслери, ачыганында да азыркы болуучу эдиле.

Энергетик кеслери да сабилеге къоркыуу объекткы капиталары барырга, алайды ойнарга, изолгон электоронюо чыбыккагыла тигере жарамаганын оюн халда аныгалагандыла. «Север Кавказны регионна аралы сетевой компаниясына» Кызыл-Малкларда бөлмонюо производствого контроль этен эм урунганнаны къоруулауу службасын инспектору Марина Василеню бла инспектор Ирина Тукова сабилеге эсгертуйе белгиленди энда электоронюо жаны бла къоркыусулукъгы койреткен пакталаны, башка эплерини да көртостендиле.

Ахырында, сураг конкурсу итогларын чыгарып, кыонокка сабилениуе барысына да предпритияны профсоюз комитетини атындан сауыгала, суверенрле да бергендиле.

УЛЫШЛАНЫ Мурат.

Шимал Кавказ кюн сайын

Сутгарыну жангы амалы

Чечени Эл молк министростосу сутгарыну системага оборудованиуе чыгарган америкалык компания бла аны комплекстерин жибериую осюндөн келтиши этгенди.

«Компания келчирди, бек федералдык болгандыла энда, комосдан алынган сурауатны тинтип, эл молк жерле не халда болганларын билгенди. Ахырында былай келчирди: америкалык инженерлерин жибердикле, бизни специализиришибди а оборудованиуе жыйыдырылгыла энда курашдырылгыла», - дегенди Чечен Республикасын эл молк министри Абуабкар Эделгерев.

Жангы система эл молк битимден ботон бай тирлик алгырга эки берликди. Алгын а оборудованиуе осюндөн сутгары ишле осал баргандыла. Аны хатасындан а регионда тирликин иги кесети та болганды.

Коррупцияга кыажау орунла

Ингуштерини битеу министростоварында, ведомстволарында энда шахарланы бла элени администрицияларанда адманла тарагылуларга кызыл агарга болуучу - къышкылууу ишкеритиреуа жерлеге алынылгышы. Аны осюндөн эчки Буржукъга регионну башчысы Юнус-Бек Евкуров кыл салганды.

Биринчи оруну уа правительствону, Халкы жыйынууу энда Конституция судюю мемлекеторында токташдырылгандыла. Адманланы тивелерин, тарагылулары бла ишини тынгылы бардырылганды. Халктын кыоноккы курадыла. Аны урденжины таматасын оубрасарларынды бир башчылыккы эвети. Комиссиялары ишлерине республиканы Кыоркыусулуккы судюю контроллагы этериди.

Туркестерни проекти кытайлылагыа кергозтолгонди

«Куроты Северни Кавказа» компания кытайлыны бизнесменлери бла туриндустрияны келечилерин СКФО-да, Краснодар крайда бла Адигея Республикада турист кластер кураурун проекти бла шагыер этгенди. Ол а Пекинде туризм жаны бла бирге ишлеуо росей-кытайлы форуму бардырылган заманда болганды.

Кытайлы предпринимательле проекте кыралны жанындан не болуучу этилигенди бек кырайдыла. Ол себелден анга инвестицияла ма анга керө салындырылды. «Куроты Северно Кавказа» компанияны проектерине азиялы инвесторла не кыадыр кел кытайшыра этиу иш мындан ары Кытайдя Россиялы туризмини жылы белгиленген кезиуде бардырылгыды.

Энергияны агыан кеп кыталы койе

Каспийск энда Избербаш шахарлада энергияны агыан эки кеп кыталы койе хайрыланыгырга берилгенди. Ала Север Кавказда биринчиледиле. Кеслери да гражданылан оюндур чекте жеткен койенде кёчюруоюно программасына керө ишлениди. Аны ЖКХ-ны фонду жашауда бардырады. Каспийске бир төрт кыталы койе (3225 квадратный метри тутун) жангы технокологияла ишленгенни эсте алуу бла 80,63 миллион сом къоратылганды. Бу койени ал къабыргалары суукъ өдюрмөзча этиленгенни, суу кионокторланы болушучулары бла жыйлыгызыны, къызда жылуу насосла бла жиберилигини, подъездэ энда арабозла кеслери алпарына ёчлоген бла жанган приборла бла кытайлыны кытайлыны хайырланган токмуу иги кесек агырга оюн чыгады.

Юно башында токташдырылгандан оюн модульде да кыоноккы электорэнергия берилди. Избербашда 36-фатарлык оюн битеу жери э 126 квадрат метри тутады. Жыйнууу ар оюн, мында эти кыталы тышлаган тамбуула этпендиле, эшиклене да дооруккы салган кытайлы кытайлы болуучу бла лоржюно бла барысы да миля терезеле бла жабдылыкыла, подавал да артык сууук болмача этилиди, хар фатарда эсеплеуо прибор салындырылды. Эчки койекторла уа кюноне энергиясы бла сууну жыйлыра этеридиле.

Элени айынууа - федеральнь субсидияла

РФ-ни Правительствоу «2013 жылга дей элени социальнь жаны бла айынтуюу» федеральнь целевой программасына керө кырал бюджетден кыайсы регионга кылайы бир субсидия жетергени токташдырганды. Дагыстанга эленилен, ол санда жаш койорлени, жашуу болуучлары ингендиклеге 194 миллион сом, суу бла жанычытуула 98,3 миллион сом, газ тартуула 91 миллион сом, битеулю билим берген уржендениялагы 31,4 миллион сом, биринчи медицина-санитар болуучу берген уржендениялагы бла спорт объектиге 37,4 миллион сом бөлнюрюндю.

Ткачев - РФ-нин Президентини Абхазияда эчки келечисин

Краснодар крайны губернатор Александр Ткачев Абхазияга Россияны Президентини эчки келечисин биринчи кер жуукъ заманда барлыкчды. Аны осюндөн Ткачев бла ол республиканы президенти Александр Анжаб телефон бла сөлөшип келчиргендиле. Ала дагыда Абхазияны бла Россияны араларында бирге ишлеуо, республиканы айынтуюу да отларын созогендиле. Халкы жыйлыгыга озган ыйкым кою бардырылган айырмалары эчкин туруну итогларны осюндөн да бир бирге оюмлары айтылды. Аны осюндөн регионну башчысыны пресс-службасындан ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине билдиргенди.

Бир бёрюно терисине - беш минг сом

Ростов областыны башчылары бир ана бёрюно териси оюнчон учулуга теленириг «Гонорарин» өлчөми 5 минг сомга жетдиргиле оюну эткенди. Аны осюндөн эчки беримде айтылды. Анда дагыда сауыгалуу журуклары да токташдырылды.

Былай оюну бөрүлени саны терк ёшоп барганы себеплик этилгенди. 2012 жылда уа кыамши бёрү бир заманда да болмаганыч кел жыйлыганды. Ала малчылыккы энда учуучуу бла корештенге улуу хата салдала. Энди бир тиши бёрю кюнчон умулуга 5 минг сом, эрэк бёрю кюнчон 3 минг сом, бёрю кюнчон 2 минг сом, кыамши бёрю кюнчон да 1 минг сом теленириди. Бытыр 255 бёрю ёлтюрюлгенди, аланы терилери учуулагу сауыгара деп бөлнгонген ахча толусунай къоратылы бодалмаганды.

Устаза кенешедиле

Тупане району Олыгинчи билим бериеуе деген, адеп-кымыккыга койретуге атылып благочесный православный форум бардырылганды. «Анга 2012 жылда 1-чи сентябрьде шоллада «Основы религиозной культуры эл светской этики» деген дерле берлик 100-ден артык педагог кытайшанды», - деп билдиргендиле ИТАР-ТАСС-ха билим беруюне энда илмуу департаментини директору Алла Бардыра. Педагога кеслерины оюмлары бир бирге билдиреуу бла чекленип кылымкы тойлошди. Форуму программасына керө, Екатеринбург энда Кыооан епархиынди деп кызуулулары бла «Кыооан», «Тегерек столла», мастер-классла, православный кыоуно сазгатары бардырылгыдыла. Ахырында православный кызуулары мурдорларына муниципальнь координаторларына, билим беруюне специализирени, территориаль методика службларына окутунуу журукларыны осюндөн рекомендацияла кызыл көрөлөндю.

АДАМ ЭМИ ЯНЫ ИШИ

«Ёхтемленеме сохталарым жашагга тийүү жерлерин тапканарына»

Таулу ойоролорде бек сойгон адамларынын атын айтып кыргызстандык. Ол өлкөсүнө деп. Неде көп ашыккы этип, аларга жароон адамгы «эди аны өткөндөн кыргызстан тургуна болгонбыз» дейбиз. Минг жыллары чыгармачысы, бөлмөсү, китепканалары, окуучулу, билими адамлары, филологтары, айтышкы жазуучулары, усталары була махталуу болуп келген Улуу Россияны кысык аксылымын сайган болуп бу сөздүн: «Ичтели, перде именем тынм прелюмно колони» деп.

Жашоонун жылларын кыбысон - отуз жылдык - шаддан сууна, таазалыгы, өмүрү де таркымайзын байлыгы, кеп табылмалары - «деген анындан М42 жыл алгы жашагган педагог-демократ, Россейде имлу педагогиканы мурдорун салган К.Д. Ушински. Мария Мутинова, бу сөздө буюнлогод да магдаларан тас этмий турдала дегер болуукту?»

- Болмай а. Башка торлою мон этген арталдыла жайл адам болугура керекди. Адамга блл жашагганан школдан, огукудан, билим алгудан, устан км болгуну- андан халпары болмагган. Кы- айсы бирибизин да бардала сойгон узастарыбыз, алпары өмүрү де да буюнлогод кылуугуна болгондусу сойгон ийретчиюсю лицейде окугган замандары, орус поэтиин атеяны Габриэла Державин, эсийбеге тошорийк, экинженде анга атап жазганы наму змуоноу окуп, ол тышына кычкп кеткенде, узасты аны бери табып, келгиз дегенин. Кыайсыны да болгонды алпары адам - Борис Игнатьевин, анга атап, наму жазганды улуу поэтибиз 1939 жылда.

- Кесиизги уя бармы эдиле сойгон узастарыбыз?
- Узастарыбыз оююм сөймө, алпары сукулынамас эди, педагогу ишини на хана сайлар эдим. Ким биледи, бириги болган эсе да, мени уа жаратмаган узасты жмык эди. Көсिमе да тапсыз өздөн кырагын болгондон деп акталкыч тойломо. Жашауда да алай болуп, кыйда да, кычан да сен башкаларга кылай кырай эсенг, санга да алай кырай болура.
Жантеги болсун, Жаушалуны Мусса Омаровичин классда дөрсөриндөн сора да, жашау дөрсери өмүрү де эсимге кыйга бандыла, буюн-бюгөчө да жол көрсөткөн тургуна. Тибибизин, адабияттыбын сөргө ол ийреткенди. Керимин, Бертин, Кыайсыны, Таниляны, Биртин жазуучуларыбызны бля постерибизин чыгармачысы, андан зоюкенин окугган ауазы буюнлогод да кылуугамаса эшилтигер турдуу.
Мусса Омарович хар сөзгө да жан сапаи, классы кыялында дугалта биле эди. Биз дөрсөдө олгулгана болмай, концертте солугура келгена болууп эдик, аны дөрсө тер бошарынын сөймө. Бек алмалды уа буюнлогод алай ийреткен эди. Сөзгө тагы чыгарып окугурга, аны тилибизин ариулуупу, кыядан саркыган

санагын.

- Оуз арт сегиз жылда Нальчикте жашайсыз. Узасты шигиз а кылайды?
- Сабилени аталары Кыргызданы Хабибуллах 2002 жылда акымды өгөндөн сора бери кенгенбиз. Шахары 21-чи школда юч жылы млектар сабийени анга тилен окутукамга. Бусугарта да 65-чи прогимназияда, тагу жашакчылдан бля кыякчыл ладан класска кырап, алпары млектар тилен дөрсө береме. Терт классым барды. Хар биринде юндөн сегизге дерри - окуучу. Алпары тилен билиге итичулери, халарыкчыл, назмуу жазарга юрөштөнлери мени бек кызуандырды. Бөлмөлөни Алим Чыгырлан Хасан, Баллилана Мусса, дагы уда башкалары анга тилги дөрсө берме сойойл юрорюлөдө. Жазганы затчыларынын «Нюр» журналга да элпиде. Сабиле бля ишленген бек жычууну да, сеирилди окуяндай.

- Мария, сиз улуу ойоролдо бенгенис, шагырь этезиги эди?
- Атам Мухутдин буюнлогод да Көндөледе жашайды, анга 83 жыл болды. Ёмкоро мал бля кетпеди. Анабыз Чочунайын Атайны кызы Зонга апрель айда 74 жыл толганын белгилерикбиз.
Тамата кыраындашым Салидин Владикавказда Север-Кавказ аны институтун кандинттиги заместиптеди, аскер-таркчил мунаны кандинтатыды, полковник. Мурадин бийик билими инженер-техник, бля службада ишлепди. Медиана Жангоздулар жашайды, кийм тигерте, бирге да устайы. Хамида, медуцилещин бошан, Көндөлийин бөлмиче анга ишлет тургуна 25 жыл болды. Рашид Владикавказда аскер-юрдидичей институтун, Москва Россияны Саутманнан юкөпчирни битуюлу аскер академиясы бошандыган, полковник чыны бля Иркутсккеде полкку юкөпчирди.

Кесими юкюрюмо юсюндөн айтканда уа, Зульфийа бийик филология, юридический билим алып, сизги бля газете ишлепди. Заулина уа медцанын алтыны курсунда окуяуду. Кызыл диплом алыргы мураты барды.

Ушакны АЛИКАЛАНЫ Владимир бардырганды.

1-чи АПРЕЛЬ - ЧАМНЫ КЮНОДЮ

Кюлкючю Чонай

Ушакт
Тюш юкюлени биринде, Чонай шухуна тобул:
- Ала, сени кыатынгы айланган ханары барды да? деп сорду.
- Охо, айлана берсин, кийим жылды, - дегенди шуху.

«Гырай» деп кыялды
Чонай орамда бир шухуна тобулды да:
- Эртденде бери керюнимөсө, кылайды жашауунг? деп сорду.
- Жыду хата.
- Жаш кыатынгы не ишлейди, жарашын жашаймын?
- Хау, аны алгыны даражам юндөн-кюнтгө эсе барганын эсэйме, - деп кыаушалды шуху.

- Кыалайлык бля? - деп сеирсинди Чонай.
- Ал кезиуде манга «гылуучук» деп кыбулбата эди, анды уа «гырай» деп кыялды.

Баймак
Бир жол Чонай ачулануын келе болгондун. Алпары тобөгөн шуху аңгы.
- Ала, бийик болмаучу эдинг да, ким ачуландыргандын сени?

- Сююпюмо ачуланырса?.. Кюйгачан кыатынмы аллымга тобөгөн сайын: «Баймак, кылайса?» - деп дыгылманга кыатылганды турдуу...

Кюнокт
Чонайга бир таншык конокка келип, көбюрөк мычкы кылады. Ахырында ол кете турду, Чонай анга билай деди:
- Келгенин ючюн сиз бол, кеткенин ючюн а - бютюдн бек сиз бол!

Шуху, башын да булгады, кыынк-мынк эте, кетти.

Фермерни мюлкюнде
Бир заманда Чонай фермер болуп турганды, малчылыкны иги айткандан, кыумалы тууарланды да жайганды. Аны жетишилериин юсюндөн халык эшилти, анга тасардан корреспондент кык келгенин. Чонай анга жаркыч тобулды. Фермада малларын кергюзтөди.

Ала, айлана келип, бөкөм аркыганга тагытылып турган кыара бугарга жетерди. Корреспондент кыыз, анга кюлону соза, гемхотун сыларга умут этеди. Бугура, аны жаратмай, башын булгауй, мюлюзюлерин кыыз таба турду. Газетчи кюрюк, артка соруондо, жыгырылырга да уздан кыла.

Кюрюкчыл, ол бичилген бугарды, - деп жапсарды Чонай корреспондент кызын.

Улутка бля
Бир жол Кюндур Чонайга тобулды да:
- Ала, Чонай, мен кем эшилтип, билмей кыалганма тюрмөгө тошонгенин. Нек тутулганды эдинг?
- Улутка алып...
- Сора кылай ычындын да деп?
- Улутка берип.

Сары юйде
Бир жол Чонай, дөхтургура жүрөк кетип, «псик» деп теллю ийюне тошеди. Анды бир ауук заман тургандан сора биргисине жатхан саусула:
- Ала, Чонай, сени ахулардын жокмудунга? Санга бир адам кем келмедим?
- Да кылай либдилликме... Ала бары да мындаыла да... - деп, колмоскорей, жууапланды ол.

Кюнонакыла деп
Бир жол Чонай юйюне муштуул киреги.
- Сен шөндөгө дерри кыай- барым!

Кюнонакыла деп
Бир жол Чонай юйюне муштуул киреги.
- Сен шөндөгө дерри кыай- барым!

да айланса? - деп кыатыны тырман этеди. Сен бек уста билесе, биз бир юйор кураганды жол болган.

- Билеме, билеме деп.
Чонай, кыатынны ханы сөйлөсө, койде болган алтын кызыкчыланы, чакыгыланы, бичыкчаланы, хрустал рюмкаланы, багылы киталпаны ашыгышлы буюктуруп төбөдө. Аны бля да кывалмай, кыатынны бармагындан сакырып алып, алтын жюзюлөг да буюктуруу.

- Не ди ту этгенин?
- Да кыатыны сейрге кыала- Не ди кюнонакыла урларла дедим кюрюкчылс?

Угай, угай. Ала келсирини затларын тынпала деп кюрюкчылма.

Сора нек кезгенсе бизге?...
Чонай маузыка училиктер кириге кой салады. Экзаменге барды.

Кыалды кобуза согма биледей, деп сорду экзакан алычуу.
- Бир затны да согма билмейме.
- Сора ауазын иги болур, бам?
- Ауазым а бек кюнолодо.
- Сора жыралчы бизге бир жыр.
- Да мен жыралы билмейме, - деди Чонай.

Да сора бери нек келип айткансы, меккегадан бир торлю ангылууп болмай.
- Мени сойгон кызым мында окуяуду да, аны узурдан кез-кулакы болуп турганга келгеним, - деди Чонай.

ТОКМУАЛАНЫ Жагафар.

Жоралаула

Эгиз кыарындашларыма жүрөкөгөзү сөзлөрүм

Зумакуьуланы Асхатка бля Ахматка быйыл апрельде 65-шер жыл болады. Ала эжини да республиканы экономикасынын билим беруиюне айнуучу кылым болгонун, жамауат уке бири тири кыатышкан адомалады.

Асхат иги кеск заманын эл молк кылар акadémияны прокатору болуп турганды, бусугарта аны преподавателтик, профсоюз комитетини башкарыды. К.М.Р-нн Жамауат палатасын ченинди. Окуткунда жетишилери ючюн анга «Ф-нн бийик профессионал билим беруиюне сыйлы кылуукчусу» деген ат талпанды. Кыргыз-Малклар Республикасы халкыгы билим беруиюне сыйлы кылуукчусу ду.

Зумакуьуланы Ахмат а К.М.Р-нн Тарифле эдме энергетика жаны бля кыярал комитетини экспорт-аналитика бөлүмюнкө томотасуды. Мындаан алпары а К.М.Р-нн Башкычыны Кызыл кыабор-ты-Малклар Республикасы Сыйлы грамотасы бля саутолгонанды.

Бу коюнде аланы келле алгышылганыларына сөз да жокуду. Биз да, ол алгышылгаса кышуулугу, кыыйын, тынн көндө деп мыссылан, дароо жаны да коюгондон отмай, саутулугузу бля, кыаруугуз у бля кеп жылланы жашагыз, дөйбиз. Тууган эгелери, бизни белгиле эдме сойгон намуучу Таниляны эгиз кыяриндашларына атап жазган намууланы башалайбыз.

Шыарсагыз, алай насып сындам.

Сизиз мен а туралманын көрдүм, Бөрне орунуна сени манга бердиңи. Чыгарсам да юйюмо бек төрөмө, Мен билемме жагдашымы келбөтө. Энди сен а болдургу айтыгын киши. Жарат турган халкыма, юйде да иши. Сени атын айтамыз төрөде, Махтаулада, бийик окуу юйөдө. Сөзюнг ушай жан сактылар дарианнга, Ол бек керек бу бек кыыйн заманнга. Ким тобор да сөндөн ашык адамга? Жанын бизге жан сактылуу жанмыды, Сөндөн аяр киши уа бармыды? Барбыздан сен бек халал, бек чомарт. Таза жанын Улуу Алпарха аманат.

Меиянлыа

«Мени билишим, сынауум да тууган жеримге безирек керекпи!»

Жашауда эе агтурулу усталкындан бири вара болганына бир киши да угай дерри болмаз. Буюндо ол кесими ишин билеп эе ангылап эте эс. Нальчикке жаз Чегембайлы Азамат да алайлоранды. Ол К.М.К.У-ну факультетинин эе эндоксия хуртурин кафедранын аспиранты болуп тургунапай, «Дубук» никерсюлюке сабып бөлмиченде жашаган бля жетишили ишлепди. Аны алайгыны көп болгонданы кыгган грант шагылтлык этеди. Буюн ол редакцияны кыонагызды.

-Азамат, биз сени бля ушак бардырдын бир эки сагып алгара кыатындын бля алгышылгандыла. Анга не иш ючюн летенгенин юсюндөн айтсан эди.

-Арт эки жылы ичинде имлу иш бля керешемө. Ол а талкылардын бири тошон нешеде керешилеттенди. Сора сабийлериме имунюкорекцияга буюрган багынуу инновация аманлы жарашырды бля байлалмады.

Озган жылы кюзонде биз К.М.К.У-нн имунюкорекция меркеле кылардына кадресарны таматасы Зайрат Феликсонна Хараева бля бирге «Имник» деген биетурусей конюрусра кыатыгырга туюел болуп кылуугуна керек эди. Кесими аспиранттары арапарында бардырлады. Алай бля аны филиалыны чыгаруу, Москвадан Нальчикке келген кючюмо кыратканы алпарында кесими ишине кызуулуугамса.

Бу амал айтып-ангылаталмача бек керекте амалды. Грант а манга аны имлу жапы бля итигирючюн берилгенди. Бюгон а куюбок бля диплом алганма.

Эки жыл мындан алгара Москва да диплом алганды вара Россия медицина академияны бошоп, эчки талак бля ишлерге дегенме. Нек? Бу бек кыайын проблемды эм алкык иги да тишимгенди.

Талактын алгыны анга бир чыл тошоо, көтөргн кюон эдиле. Шөндю уа имлу алга атыганын себегин ол амал арт кыалайт болмаганын тохтатырылганды.

Нек дегенде талак адамны имунитетин иги куюрууланган органды. Аны кетерсегн, сабий торлюторлюо функциялары хорлоя ала уруучу болады. Шөндю уа биз талаклары кетерилген сабийден бир кыуамун сайлаганбыз эм алганы саутулганын тиширикюм.

Итерилгенде, биз кыатынны ишине не халда болганын тохтатырылгыкыбыз. Бзы бля уа багыну ишин бардырылгыкыбыз.

Грант кыгтуу - уллу жууаулылыкты ишлепди. Эки жылы ичинде мен жарашырдыган амалым бля кыаты юрөшүн, ансыз, кертиси бля да, жарамсыздыгын бютюдн ачылыгырга керекме.

Итерилгенде, биз бля бирге эчки сабий хуртурини сайлаганын бля байлалы болганды?
- Тамата эгизин Жамалия врачды. Ал эгизин кезиуде, анга кыярал, мен да бу усталкыны сайлагым сабюемме. Алай бештин курсука дерри сабийле бля ишлерме деген

акулым а жюк эди. Бешинди курсуа педиагрияны өтөнбюйи болуп кылуугуна бля алгышылганды. Алай жалпанда педагог болуп кыалууна да эригуулөгө саулап, ол ишин хуртуринге бля байлалмы этертегю сүйөгөме. Аны ючюн а керешиле керек эди. Кесимибизин сора сабийлериме имунюкорекцияга буюрган багынуу инновация аманлы себегин Москвага огыарыда сагынгылган академияга жибердилим.

Сен аманга-анга көрө, ата-анга сабийлерин саулугуна буюр ючюн, неге сз буюргуа керек эди?

-Мен алай айтыркыш эдим, ала кыярал кыатындын бля алгышылганды. Биз кыатынды кыатын сындан, бизни бөлмөгө бек затларн юкюйдюру, юсперине кыайлар суу тейлоп да көп келтиредиле сабийленин. Жарышты, врачна бля ишлеп келген кыатыны да буюктуруу. Жай айларда да чыл тошооп, алпары бютюдн көп келтиредиле.

Ата-анала алпары уллу келлю болмазга керекпиде. Сабий бир жерин аурудуу, кыайнайды дей эсе, ол эпюрюк айтыркыч тойлоду.

Аны замандында врачна сабийлерге ашуулугу. Нек дегенде сабийде ауруу, уллу адамдан болмай, терк коч аллады.

Андан сора да, аллары алшарыну сууларын юсюндөн а шөндю бирин айт да, бирин кой. Газирок кыла, чыпысь... артад уа он жылына сабий гасити бля. Алпары ача бербөз да, не ашаганыларны ача саб болмайтсы.

-Усталгыны өсдөрө турмаган не хазна профессионал болгондуу болуучу. Сен а аны кылай өсдөрөс?

-Хуртурини иши эгизе юйлөшкө буюнлоуду. Кыларын бля кон сайын операцияна этесе, ол кезиде тамалтадан да юкөресе. Бу биринкиси. Кичинден а, мен жангы затланы окуткыма, имлу ишине бля керешемө. Көбюсюндө тыш кыяралды алмимени сагыларган. Итерилгенде а хайголотам.

-Врачны бош заманы уа болуучумду?
- Бөк аз. Мен юч жерде ишлейме. Бөксода музыканы бек союмо. Университетте окуу болгондо. Шөндю деген чыгармасын а жангыдан окуткыма окутуганма. Михаил Жва-

нечкиини да жаратама. Алай мен хар заманда да эчки магана берген а Гарион Марксиди.
Жашууу бля сойгон ишим кыаты байлалмадыла. Заманымы көбюсо болмында кетеди. Башка затла бля кереширге снугу болмай да кылайды.

Жашууу мен көрүп болмагган зат а неди?
-Алай деген не хазна жангы зат айтыркышма. Мен көрүп, эшилти болалмаган - ол эпюрюкод. Кеси да арт кезиде жашууубузда көп жер ала барганына көрүндөди. Ол бек жарыштады.

-Сөз ючюн, сени тыш кыяралга жашырды, иштерге чакырсалар, барлыкмы эдинг?

-Стажирюкөгө, бир кеск ишлеп, сынау алгырга баргырга бля болуукту. Анга угай деймею. Алай не заманда да эчки магана а бери этерикме. Таш жер сейилкп, тамашалык көрүнгениликте, мен мында жашарга союмо.

Билигимин, анылуум, сынауум мен кен а турган жеримде бергек керекчюм.

-Сени оюмурга көрө, таулу ойорку кылай болугура керек?
-Мен алай өсгөнөме, атабыз юйорно кыламыз болуп. Ол алайчык кыяралгы керекди. Ага сабийлерине ариу юлго да бергирте тишилдн. Сена аны атлама деп, кеси уа не этгенин билмей тургуура угай.

Юйордө тиширлуга не замандан да эртюдн көп тангандын. Дуния торленгенликте, шөндю алпары бютюдн бек кыыйнды. Аны себегини юйордө бир асылгара кылашты уллу маананы тугады. Андан сора да, атала бля анала сабийлерин культурбаанын, тилибизин сакталуу а, затланы төлөндөн төлөгө өлүүчюне сакь болугура тиширледи. Ала бизни байлыгыбыздына. Юйордө сабийге намьк берсе, аны кеслерине терт көрөле, ол арпта жамауагы тыныгы инсан болуп кюшулур деп кереширге кыама.

МОСКВАЛЫ Узуура. Суратын ХОЛАПАНЫ Марзипат алганды.

Школ жашуу

Жомаккылы отоу

Кендеш академик Знейланы Тимур атын жортогон школдо сабийлени ккол усталыккыга койреткен аламат кружок ишлиди. Аны устаз Батырбекланы Аминат Масхудовна бардырады. Биринчи класстан онучу класкы окучуулардына дери ачык жыйырмадан артык кызыккыла келдиле. Ала кийим бирчере, тигерге койрендиле. Улуу отонуу кыабиргяларынды

тагылган инжи суратларына кыарасаг а, аланы бир улуу профессорна ишген сунарда. Алада чага турган голлени, кеп тюрсюнлю гебенекени кколларын бла сыларынын окуна келеди. Жайрымкыларны ошонден айтсан а, кыайсындарынын тохтагырга окуна билмеске. Аланы ненна тюрсюнлю барды! Окча бөркле, тишируу кыалпаккыла...

Быллай жабжула да тигедиле.

Сабийле кколсери тиккен жыйрымкылада.

Алага кыарай, озган өмюрлөгө кептик кыласа. Гинжитке уа окча бөркөлү бла таулу кызыны жыйрымкыга кийдиригенди. Дунитга махтаган «Барби» аны кытында иги да алашад кыалкычы.

Аладан сора да, кызыккыла тишируу боцхала, сумкага тигедиле. Аланы да инжи бла сарыдала. Школдо оюн салгырга керек болса, аланы жигитлерге костюмда, сахнага жабжула да хазырлайдыла. Жабжууаны ослеринде суратлары уа сени жылыны кезуирине этпеди.

Аланы барысына да кыарай, кесинги бир жомаккылы жерге келген сунаса. Ол кыадар ариу кийимини тигерге, суратланы ишлерге койренден кызыккыла тигуу ише уста кволпула болуп бсерперине, кыайда билурларына арталдыла ишликкы жокду.

Аланы койретип, бу ише сюемлек берген Аминат Масхудовнага да адамланы көп жылдына кмуандырганнай турсун бу отурулу ишнде.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

ФЕСТИВАЛЬ

Усталыккыга ёрлеу

Элбрус районуну Сабийлени бла жаш адамланы чыгармачылыкларынын айтинууну арасында жыл сайын «Усталаны шахары» деген ат бла фестиваль бардырадыла. Алгырадыла болган аллай байрамга билем беринуу учуреджаланары сабий биригуилери бла студиялары кыатышкандыла. Программага чыгармачылыккы бла керошеген мастероиланы ишлери киргендиле. Алада араны кыошаккы билим берген педагогыры бла школланы устазлары декоратив-прикладной дене техника ишени тюрлю-тюрлюлерине керо мастер-классна бардыргандыла.

Камергованчы. Оксана Жемухованы, Светлана Москалванчы бла башкылары башчылыккыла бла кызыла кеп тюрлю иллулула-ханкылары чапыркыларындыан букетле, мобилный телефоннага кыалпа, ашылган халыпадан гинжиле этгендиле.

Жашкыкыла да иш табилганды. «Меторо» сабий клубуну авиамодель кружокуну башчысы Руслан Бишенок бла бирге ала самолётланы кыагытандан хазырланган моделдерин жарадыргандыла. Барысы да жореклери жараткан иш бла керошгендиле. Педаголга гитчелге тюрлю-тюрлю ууаккы-товок заткыкыла этерге болушкандыла.

Фестивальны жорисиме хар затха да бгыга бичген тынч болмагында. Кермок зал толуп эди, бири биринден ичи: живопись, ашуйле, кыагыт пластика, шендюголоккы ачык иллуу, тиймибат материалдан бла агачтан этилген затла, костюмла... Сауугаланы кебюсюндипломланы бла грамоталаны - Элбрусу. Былым элени, Терс-Кююл посылканы, Тирмизау да экинчи эми юкюнчо номерли школланы окуучулары алганды.

Фестивальга кыатышкыла Сабийлени бла жаш адамланы чыгармачылыккыларынын айтинууну арасына жорюлени хазырлаган концерт программага кыагагандыла. Ала этген затланы бек илгериле сабий чыгармачылыккы республикалы фестивальны жиберилдикдиле.

ТЕМПИРАНЫ Анатолий.

От тошюу

Жаз башы-жай кезуиледе профилактикага - энчи эс

РФ-ни МЧС-ини Кызабарты-Малкыбарда Баш управленийсндын башкылеринине керо, республикада шахарланы, элени, муниципальны кыураулыланы тийерлеринде жерледе кыргубаккы кыркыкы жандыруу бла байланы болум кыайды. Ол а ландшафт от тошюону биринчи сылтудуу. Былайда адамла жашаган жерлеге, экономика, агач объектелге да жалын көчөр деген кыоркучу боеди.

Тошюонө энчюлтөй жол кыыйрына атуу, кир-кипчикни койдорюу, от тошюуге кыоркучуулуккы жорукларына эс бурмау-ала барысы да улуу көвлонюкден келедиле. Алай этки кыойганна адамла ачырла деп сагыш этмедиле. Бу кезиле жер-жерли самоуправленианы органлары тийишисича мадарпа этерге керекдиле. РФ-ни административ право бузукчулукланы

юсюнден кодексиленде айтгыганнга керо, от тошюуге кыоркучуулуккы жоруклары толтурмау ючюн тазир салгырга боллукдула, бирбилерде уа уголовный жууапылыккыга тартырга да. Республикада от тошюуге кыоркучуулуккы жачтыры мурдада быллай кезуиле муниципальны кыураулыланы тийерлеринде энчи режим кийрилликди. МЧС-ни КМР-де Баш управленийсы кырал власть, жер-жерли самоуправленианы органлары, тийиши ведомстволу эл службала бла бирге республикада жаз башы-жай кезуиледе от тошюунда кыоркучуулуккы кодендерича профилактика ишле бардырады.

Мухамед ХАЖИКАРОВ, РФ-ни МЧС-ини КМР-де Баш управленийсына надзор этуу бөлөмюсүнө таматасы.

Багма

Кыарачай-малкыар фольклорну юлгюге тутуп

2011жылда Бакуда азербайджанлы алим Али Шамили «Юг-тур, гагауз, Шимал Кавказын тюрклерини фольклорлары бла адабиятлары» деген китабы басмаланганды. Анда кеп халкыларны фольклорлары бла адабиятларынын тарых, айнуу жоллары кергозюлгендиле. От тюрк тили миллетини көлден чыгармачылыккыларыны юлгюлерин келтирип, аланы бирликлери бла энчиликлери белгилайды. Аны бла бирге басма кыолайгыры не заманда, кыалай кыуралгыларынын тохташдырады. Хар бирини жазма бла басма жолуну тарыхы энчи айный баргышын чертеди.

Кыарачай-малкыар адабиятны алып кыагаганда. Али Шамил, эртеге заманын жазыларындыан башлап, бусагытада кыалам туткан жаш жазычууланы ишлерине да тынгыла кыарайды. Кеп жылдыны ичинде аланы адабиятлары 18-чү өмюрден башлананды деген оюм кергозюлгөн турганлыгына, бусагытада алимне аны алгыаркандан кергозөтөдиле, дейди.

Совет низам оюлгандан сора алгыны белгиле болмай турган, айтырга жарамган затланы ослеринде да чыгармала жазылгандыла. Кыарачай-малкыар фольклорлары тюрк халкылары бек байырактан болганында да айтады ол. Аланы арасында нартылары, жигитлик, тарых жырылары, теърилге, сабийлеге жораланган чыгармалары, дагыды аны киргиз башкылары сагышары.

Аланы битуде да тюрк фольклорга, культурга улуу мағаналары болгыларын аныталды. Мындан ары да халкыны аллай терен ниет хазанасын сакалырга, аянытыгырга керекликлин чертеди. Алай болгасы, битуде да дуним кула тургага улуу кыорач тошюегини да аятады. Китап азербайджан тилде кыагылангынына, аны хар бөлөмюндөн сора жазылганыны

БЕРБЕРЛАНЫ Бурхан.

КМР-ни Прокуратурасында

Мурдар эм уручу

Бахсан шахарны прокуратурасы 2012 жылда 2-чи марда Бахсан район суд. Бажнокчу Руслан Борисовичи уголовный ишини юсюнден этген ононуу тюзге санаганды. Ол а РФ-ни Уголовный кодексини 105-чи статьясыны 1-чи кюсегини (мурдарлык) эм 158-чи статьясыны 2-чи кюсегини «в» пунктуна (уручулык) тийишликке терсенгенинда. Алай бла суд анга 13 жылкы эмилизи тюзөгүнө колонияда тутмакчылыккы санарга деп онуу этпеди.

Сод барганын кезуиле быллай шарла ачыкылангандыла: 2010 жылда 21-чи августа Бажнокчу Руслан кесини таныш тийишууна тюрберге деп аны бла келшигенди. От мюн окуяна ала Бахсан шахарда кюндюз 12 сагыт 40 минута бирге жолуккыгандыла. БМВ 520 маркалы автомашина бла Дугулубег элден 1,5 километр жер жанына кептип, «Кавказ» федеральны жолдон узаккы болмай, шампан шешени ингендиле. Сагыт 15 болса, ала сөз болгандыла. Бажнокчу, кеп болуп, тишируу туюгенди, алайда жерге аударганды. От кезуиле аны эси ауганды. Кийи аны юсюне бензин кыуоп жандырганды, аур зат бла уруу битургенди.

Андан сора мурдар, тиширууны ишени барып, аны 33490 сом багыасы ырыккысын, ачкысын алганды. Басмага ЛУКЪМАН улу М. хазыраганды.

Басмага ЛУКЪМАН улу М. хазыраганды.

Бир ыйыккыга гороскоп

29-чү мардан 4-чю апрелге дери

Кыорчалар. Ачагызыны бла ашын иштерде ашын биркирдирир заман жеткенди. Алай башкылары оюмларына да эс бургузу.

Танала. Сакламала турганлай болган иш эини бек сейирондирликди. Алай андан сора кеситиге кыатышкындан, тюрпилене игиликке болгыларын аныгарыккысы.

Эзиле. Сойюнгизини бла кесигизини сакж жортопоз. Нек дегенде сөз болурга кыоркуу барды.

Айрчыбаккыла. Шүөхугуз ким, жаугузга ким болгынына бу ыйыккыда тюршоноркюз. Аны себепти тюршоноркюз-дедиле. Бирокле кыагагыз.

Асанла. Кеп жумуш бла кыайгы чыгаргыды. Бу ыйыккыда ала эини башгыгыны хайран этердикле. Саклыккы бу ишдеде бек керек боллуккы. Кыалай. Кедже укуну зуркуу тургага деген оюм акылыгызын билеп турлуккы. Алай ол заттан керк болурга керошигиз.

Базмала. Ишлеген жери ашын психология кеп бек осалга айланыркыды. Кыогузуда ишлегенени бир тюрлю жану бла да жапырланы тиймеге керошигиз.

Акырыла. Ашын оюмлай билениги болмагыча хайыры боллуккы. Алай башкылары оюмларына тынгыламагыз.

Садаккычыла. Битуде ашкылыккы да бу ыйыккыда сизге кыуолуккыла! Ююру жашаугузуда болган жасырылагы жаны көзден кыарыккысы.

Текемююле. Кыатырык ачкыгыгызга бла тюкенге атлангыгыла. Хайырлы сатуу этерикоз. Алай жууккы заманда ача уа тошери туюдо.

Суукуыла. Ыйыккыны ичинде ашын зат этюсиз, ол сизге иги бла кыайтыркыды, осал ишлериге а - аман ала. Чабаккыла. Жашаугузуну ашын кезуиу бошлаганды. Алада жаланды жорегизини кыуандырылау тибешуиле саккылайдыла.

Футбол

Хорлаганлагга - саугула

Бу кюндеде Тирмизаууну «Геолог» спорт комплексиленде ветеран командаланы араларында мини-футболдан тюрнир бардырылганды. Саугула ючюн алты коллектив керошогендиле. Биринчи жерге ойраганда «Элбрус-1» команда онеки очко алып чыккыганды. Модок шахардан ол аты команда-экинчи, «Ника» (Георгиевск шахар) юкюнчо болгандыла. Эми иги

ойнаганлагыла вратарь Сергей Чернышков («Модок»), кыоруулугу Иван Тучков («Ника»), чабуул этген Али Оздов «Ангушт» (Ингушети) саналгандыла. Бек кючю этерикоз. Алай жууккы заманда Эларуд Жахатурни («Модок») болганды. Хорлаганлагыла, тюрнيري призерланы да кубокла, грамоталар, эде кыалгыча саугула да бергендиле. Элбрус муниципал районну башчысы Олараны Исмайл бла Физкулугу эл спорт комитетини таматасы Жапгунлы Магомед кыоноккыла ала жыл сайын тюрнирге кепил турганына эм халкыларны арадарында шүөхугузуну керошюогуну себеттик этпедери ючюн ырызлыккыларын бидиргендиле.

А. ПЕТРОВ.

Спорт

Тирмизаудан спортчула - федеральны округда эм кючюле

Дондагы Ростовда паузурликчилден Юг федеральны округуну чемпионаты бардырылганды. Ары Тирмизаудан Курданланы Марат бла Тимур Байбеков баргындыла. Ала экинчи да кесприни ауркуу катогорилеринде биринчи жерени алгандыла.

Жашлада Курданланы Марат тюрберюонда эм энчи уграженинда да хорлаганды. Абданланы араларында Тимур Байбеков, алымала болуп, Россияны спортчулары нормативни толтурганды. От энди Европаны чемпионатына кыатышыркыды.

Солдан оннга: Тимур Байбеков бла Марат Курданов.

Анатолий ТАЛАЕВ, Сураат автору.

2012 жылда апрель айда беш ууахты намаз кылынуу заманы

Ыйыккы конялары	Айны конялары	Эрттен намаз	Кюн чыккыган заман	Тош намаз	Экинчи намаз	Ашхам намаз	Жаксы намаз
Ыйык	1	05:17	06:47	13:20	16:53	19:31	21:11
Баш	2	05:15	06:45	13:20	16:54	19:32	21:12
Геурге	3	05:14	06:44	13:19	16:55	19:33	21:13
Бараз	4	05:12	06:42	13:19	16:55	19:34	21:14
Орта	5	05:10	06:40	13:19	16:56	19:36	21:16
Байрым	6	05:08	06:38	13:19	16:56	19:37	21:17
Шабат	7	05:07	06:37	13:18	16:57	19:38	21:18
Ыйык	8	05:05	06:35	13:18	16:57	19:39	21:19
Баш	9	05:03	06:33	13:18	16:58	19:40	21:20
Геурге	10	05:01	06:31	13:17	16:58	19:42	21:22
Бараз	11	05:00	06:30	13:17	16:59	19:43	21:23
Орта	12	04:58	06:28	13:17	16:59	19:44	21:24
Байрым	13	04:56	06:26	13:17	17:00	19:45	21:25
Шабат	14	04:55	06:25	13:16	17:00	19:46	21:26
Ыйык	15	04:53	06:23	13:16	17:00	19:47	21:27
Баш	16	04:51	06:21	13:16	17:01	19:49	21:29
Геурге	17	04:50	06:20	13:16	17:01	19:50	21:30
Бараз	18	04:48	06:18	13:15	17:02	19:51	21:31
Орта	19	04:46	06:16	13:15	17:02	19:52	21:32
Байрым	20	04:45	06:15	13:15	17:03	19:53	21:33
Шабат	21	04:43	06:13	13:15	17:03	19:55	21:35
Ыйык	22	04:42	06:12	13:15	17:03	19:56	21:36
Баш	23	04:40	06:10	13:14	17:04	19:57	21:37
Геурге	24	04:39	06:09	13:14	17:04	19:58	21:38
Бараз	25	04:37	06:07	13:14	17:05	19:59	21:39
Орта	26	04:35	06:05	13:14	17:05	20:01	21:41
Б а и р ы м	27	04:34	06:04	13:14	17:05	20:02	21:42
Шабат	28	04:32	06:02	13:14	17:06	20:03	21:43
Ыйык	29	04:31	06:01	13:13	17:06	20:04	21:44
Баш	30	04:30	06:00	13:13	17:07	20:05	21:45

КМР-ни Муслимнарларыны дин управленийсы.

УЧРЕДИТЕЛЬЕ: КЫАБАРТЫ-МАЛКЫАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор АТТАЛЫНЫ Жамал	ТЕЛЕФОНА: Редактору ирэмилыны - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жуулкы секретары - 42-66-85. Секретары - 40-93-62. Корреспондентер - 42-63-52.
РЕДКОЛЛЕГИЯ: БЕИШАЙЛАНЫ Мутолин (баш редактору орунбасары), КУНОНАКЛАНЫ Хасан (баш редактору орунбасары), АЛИКАНЛАНЫ Владимир, БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУДАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЛАНЫ Борис (жууаплы секретары).	РЕДАКЦИЈАНЫ БЕПОМЛЕГЕРИ: Жамат-юнистка бөлөм - 42-67-68, 42-64-24. Экономика бөлөм - 42-66-73. Кулчуру бөлөм - 42-75-82, 42-68-72. Социальный политика бөлөм - 42-66-76, 47-27-59. Жагылыккы эм спорт бөлөм - 47-26-39, 42-66-71. Письмоула эм рескыма бөлөм - 42-37-94. Тилмаччы бөлөм - 47-31-28. Сурат алычуула - 42-75-82, 42-66-76. Бухгалтерия - 42-30-87. Операторла - 47-26-28, 42-39-65.

Редация авторга бла кыагыт жортоймоди. Кыаг жамалагыла резегия этимеиди эм ала артка кыагыттырмадыла. Гызмет басмалыгына материалда айткыган оюмла редакционы оюмла келшимге боллукдула. Алада айткыган хар зат ючюн «Росси» Федерацияны Басмавы оюмоди: закупку тийишлисикке материаланы авторлары кеслери жууаптыла.	Газетни башмагына КМР-ни Асланы информация орталы жаны бла кыарак комитетини комитетер сулабасы хазыр этпеди. Газет «Тетраграф» ООУ-ну тегтерифасында басмаланганды. Наманы шахар, Ленин аты проспект 33 Газетни ишлене ташпалары КМР-ни ишле сулабасы федеральны Управленийсы жууаптыла. Телефонна: 76-01-28, 76-01-10 Газетини резегияда салгы ючюн КМР-ни «Росси» ашкылар обшественосу жууаптыла. Телефонна: 42-69-34
--	--

Номерте графигте керо 19 00 сагытада кыол салында. 20 00 сагытада кыол салынганды.	ГАЗЕТНИ ИНОМЕРНИ ЧЫГАРГА БАЙЛА: Аликанлы Владимир - дежурный редактор; Гайналы Рита - жууаплы секретарыны орунбасары; Акушаны Феруза (1,2-чи бетке), Зезаланы Лида (3,4-чю бетке) - корректорла. Тиражы 3250 экз. Заказ № 838
	360000, Наманы шахар, Ленин аты проспект, 5. элктрон почта: elbor_50@mail.ru